

Сергій Миколайович КАЛІНІЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри туризму
Державний біотехнологічний університет
ORCID ID: 0000-0003-3958-4763

Галина Юріївна ОМЕЛЬЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму,
Державний біотехнологічний університет
ORCID ID: 0000-0002-1746-2987

Володимир Вікторович ЛАГОДІЄНКО

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу, підприємництва і
торгівлі, Одеська національна академія харчових технологій
ORCID ID: 0000-0001-9768-5488
E-mail: volodymyr@wiktoriya.com

Андрій Володимирович ГРІБІНИК

асистент кафедри туризму, Державний біотехнологічний університет
ORCID ID: 0000-0002-0266-3006

Надія Вадимівна ГРИЩЕНКО

асистент кафедри туризму, Державний біотехнологічний університет
ORCID ID: 0000-0002-0772-5579

**ТИПОЛОГІЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ
ТУРИСТИЧНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ**

Калініченко С. М., Омельченко Г. Ю., Лагодієнко В. В., Грібіник А. В., Грищенко Н. В. Типологія рекреаційно-туристичних ресурсів як важливий елемент туристичної пропозиції. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 1. С. 27 – 33.

Анотація

Протягом останніх десятиліть туристична сфера перетворилася на одну з найбільш прибуткових галузей економіки та належить до найважливіших факторів соціально-культурного розвитку. На сучасному етапі розвитку суспільства туризм становить комплексне та багатоаспектне явище, що є одним з найбільш динамічно розвинутих і високоприбуткових галузей світової економіки. Для держави туризм відіграє істотну роль у соціально-економічному розвитку територій та стимулює збереження наявних у регіоні туристичних ресурсів. Завдяки розвитку туризму в Україні створюється сприятливе організаційно-правове та економічне середовище для розвитку цієї сфери на основі ефективного використання природних ресурсів та історико-культурного потенціалу країни й забезпечення її соціально-економічних інтересів та екологічної безпеки. Теоретичне обґрунтування сутності туристичних ресурсів як ключового фактору розвитку туризму та їх ролі у соціально-економічному розвитку дає змогу розглядати їх як сукупність певних чинників: природно-кліматичних, соціокультурних та інфраструктурних, які опосередковано впливають на рівень життя. Важливим при класифікації ресурсів є використання атрактивного підходу – акцентування на привабливих об'єктах та об'єктах дозвілля для туристів. Туристичні ресурси мають бути атрактивними, доступними, безпечними, екологічними, володіти потенційним запасом та мати відповідний ступінь дослідженості. У дослідженні туристичних ресурсів слід враховувати природні та соціально-економічні, культурні чинники, а також розвиток інфраструктури та якість надання послуг. Оптимальне використання потенційних можливостей туристичних ресурсів, історико-культурного потенціалу дозволяє не лише покращити економічний стан міст, областей країни, а й підвищити ефективність діяльності як підприємств туристичного бізнесу, так і інших учасників бізнес-процесів, а також вплинути на соціальний рівень життєзабезпечення соціуму, його добробуту та сприяти активному розвитку інфраструктури областей України.

Ключові слова: туризм, туристичні ресурси, рекреація, рекреаційний туризм, туристична пропозиція.

Sergiy KALINICHENKO

Head of the Department of Tourism, State Biotechnological University

Halina OMELCHENKO

Associate Professor of the Department of Tourism, State Biotechnological University

Volodymyr LAGODIENKO

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Marketing, Entrepreneurship and Trade, Odessa National Academy of Food Technologies

Andrey GRIBINYK

Tourism Department Assistant, State Biotechnological University

Nadiia HRYSCHENKO

Tourism Department Assistant, State Biotechnological University

TYPOLOGY OF RECREATIONAL AND TOURIST RESOURCES AS AN IMPORTANT ELEMENT OF A TOURIST OFFER

Kalinichenko S., Omelchenko H., Lagodiienko V., Gribinyk A., Hryshenko N. Typology of recreational and tourist resources as an important element of a tourist offer. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Volume 7. № 1, pp. 27 – 33.

Abstract

In recent decades, the tourism sector has become one of the most profitable sectors of the economy and is one of the most important factors in socio-cultural development. At the present stage of development of society, tourism is a complex and multifaceted phenomenon, which is one of the most dynamically developed and highly profitable sectors of the world economy. For the state, tourism plays a significant role in the socio-economic development of territories and stimulates the preservation of existing tourist resources in the region. The purpose of tourism development in Ukraine is to create a favorable organizational, legal and economic environment for the development of the area based on the efficient use of natural resources and historical and cultural potential of Ukraine and ensuring its socio-economic interests and environmental security. Theoretical substantiation of the tourist resources as a key factor in tourism development and their role in socio-economic development allows to consider them as a set of certain factors: natural, climatic, socio-cultural and infrastructural, which affect living standards indirectly. It is important in the classification of resources to use an attractive approach – focusing on attractive and leisure facilities for tourists. Tourist resources must be attractive, accessible, safe, environmentally friendly, have a potential reserve and have the appropriate level of research. The study of tourist resources should take into account natural and socio-economic, cultural factors, as well as infrastructure development and quality of service. Optimal use of potential opportunities of tourist resources, historical and cultural potential allows not only to improve the economic condition of cities, regions of the country, but also to increase the efficiency of tourism enterprises and other participants in business processes, as well as to influence the social level welfare and promote the active infrastructure development of Ukraine's regions.

Key words: *tourism, tourist resources, recreation, recreational tourism, tourist offer.*

JEL classification: L83

Вступ

Туризм або індустрія гостинності належить до тих видів економічної діяльності, які окрім отримання економічного прибутку прямо чи опосередковано впливають на розвиток багатьох інших галузей.

Туризм значно впливає на географічний простір, цей вплив проявляється на всіх елементах, що складають простір, і ці ефекти можуть бути економічними, соціальними, суспільними та екологічними.

Туризм складається з двох основних компонентів: туристичний рух і споживання. Туристичний рух є основним просторовим елементом, тоді як туристичне споживання є основним елементом індустрії туризму, що виражає економічний вплив туризму.

Туристичний рух обов'язково ініціює туристичне споживання. У цьому контексті виникає питання: що ініціює туристичний рух? Можна відповісти так: рекреаційно-туристичні ресурси є головними ініціаторами туристичних подорожей і дуже важливим туристичним мотивом, який оживляє туристичний рух. Якщо рекреаційно-туристичні ресурси характеризуються більшою привабливістю, кращим навколишнім середовищем та більшою цінністю тощо, це ініціює більш масовий туристичний рух та збільшення споживання туристичних послуг. Тому виникає необхідність визначення, пояснення, аналізу поняття «рекреаційно-туристичних ресурсів».

Термін «рекреаційні ресурси» в науковій літературі почав використовуватися в період 1968–1971 рр., після чого екологи, економісти, географи та вчені інших спеціальностей постійно уточнювали зміст даного поняття. Більшість авторів при визначенні поняття «рекреаційні ресурси» мають схожі позиції, але існують і деякі відмінності. Дослідженням рекреаційних ресурсів присвячені праці А.Й. Амоші, Т.Н. Дементьєвої, В.К. Мамутова [1], О.О. Бейдика [2], В.С. Кравціва [3], С.П. Кузика [4], В.І. Мацоли [5], Л.С. Гринів, М.І. Долішнього, А.Н. Ігнатенка, П.В. Жука, М.П. Крачила, В.К. Євдокименка та інших [6].

Формулювання цілей статті

Проаналізувати наукові підходи до класифікації туристичних рекреаційних ресурсів. Розкрити зміст поняття туристичних ресурсів, визначити їх компонентну структуру.

Виклад основного матеріалу

Розвиток сфери рекреаційного обслуговування як повноцінної галузі господарського комплексу ставить перед наукою питання про необхідність не лише більш глибоко розглянути проблему, що пов'язана з використанням рекреаційних ресурсів, але й більш чіткого уявлення власне про поняття «рекреаційні ресурси».

Віднесення тих чи інших об'єктів до рекреаційних ресурсів так само як і до усіх інших видів ресурсів виробничої і невиробничої діяльності має спиратися на низку фундаментальних критеріїв і передусім на уявлення про: 1) соціальну необхідність використання, 2) техніко-економічні можливості використання, 3) рівень вивченості [7].

Базуючись на таких критеріях, вчений [7] дає наступне визначення природних ресурсів. «Природні ресурси – це тіла і сили природи, які на даному етапі розвитку виробничих сил і вивченості можуть бути використані для задоволення потреб суспільства у формі безпосередньої участі в матеріальній діяльності».

Очевидно, що поняття «рекреаційні ресурси» не обмежується лише природними об'єктами. До них можуть бути віднесені будь-які види речовини, енергії, інформації, що створені поза цією (рекреаційною) системою і що служать для неї похідним матеріалом функціонування, розвитку, існування.

Введення у науковий обіг поняття «рекреаційні ресурси» було не таким простим, як це можна зараз собі уявити. Ще нещодавно при обговоренні проблеми організації курортної і рекреаційної діяльності як правило використовувалися лише такі терміни, як умови рекреаційної діяльності, лікувальні і курортні фактори, об'єкти туризму й екскурсії. Характерною рисою усіх цих понять було те, що вони визначали передусім якісний бік можливостей організації відпочинку, даючи оцінку комфортності умов відпочинку, корисності використання того чи іншого лікувального фактору, атрактивності культурно-історичного чи соціально-технічного об'єкта.

Тривалий час ніхто не співвідносив рекреаційні умови і фактори з ресурсами. Це можна пояснити двома причинами: по-перше, незвичністю характеристик об'єктів (рекреаційні ресурси), які розглядаємо, наприклад, як краса пейзажів, спів птахів, унікальність природних ландшафтів; по-друге, тим, що сама сфера рекреаційного обслуговування не відносилась більшістю науковців до системи народного господарства.

Коли ж рекреаційна діяльність вже реально перетворилася у розвинену галузь господарства, то через певну інертність мислення багато дослідників продовжували використовувати або старий набір понять, або, вводячи в науковий обіг поняття «рекреаційні ресурси», не змінювали свого уявлення про його зміст.

Вирішальним кроком на шляху формування сучасного уявлення про рекреаційні ресурси стала стаття Л.А. Багрової, Н.В. Багорова і В.С. Преображенського [8], де вперше було дано визначено поняття «рекреаційні ресурси» як однієї з найважливіших передумов формування окремої галузі господарства: «Рекреаційні ресурси – це природні, природно-технічні і соціально-економічні геосистеми та їх елементи, які при існуючих технічних і матеріальних можливостях можуть бути використані для організації рекреаційного господарства». При цьому, Л.А. Багорова і її співавтори говорять, що рекреаційний ресурс – це лише одна з ланок у складному ланцюгу еволюційних уявлень: природний чи соціально-технічний об'єкт – умови відпочинку – ресурси – фонди.

За Лазіком [9], «туристичними ресурсами називаються туристично привабливі явища та об'єкти в природі та суспільстві, які є суттєвими для спонукання туристів». Подібне визначення дає [10], згідно з яким «термін туристичні ресурси включає привабливі та культурні ресурси і товари, тобто елементи в просторовій системі, що надають стимулюючу дію туристичному рухові шляхом задоволення широкого кола туристичних потреб та створення туристичного продукту».

Для того, щоб явища, об'єкти та елементи були ресурсом подорожі, вони повинні містити хоча б один атрибут привабливості, тобто мати привабливу властивість, яка дозволяє задовольнити будь-яку потребу у подорожі. Привабливими властивостями або атрибутами туристичних ресурсів можуть бути: рекреаційні, збільшуючі цікавість, помітні та естетичні.

Атрибут ресурсу рекреаційного туризму є атрибутом ресурсу через певні властивості, що впливають на фізіологічні функції туристів. За ефектом привабливості туристичні ресурси поділяються на рекреаційні та культурні, а за генезисом – природні та антропогенні. Туристичні ресурси залежно від привабливих властивостей можна поділити на: комплексні, самостійні та комплементарні. Туристичні ресурси, які мають або містять рекреаційні ознаки, називаються рекреаційно-туристичними.

Основний і загальний поділ туристичних ресурсів застосовний як для рекреаційно-туристичних ресурсів, так і відповідно до нього; вони можуть розділятися відповідно до походження, привабливості та привабливих властивостей, а також відповідно до географічного району, в якому вони розташовані.

За походженням рекреаційно-туристичні ресурси поділяються на:

- Природні рекреаційно-туристичні ресурси;
- Антропогенні рекреаційно-туристичні ресурси.

Природні рекреаційно-туристичні ресурси створені природою і як такі існують у географічних просторах незалежно від туристичного попиту та потреб. Вони визначаються як рекреаційно-туристичні ресурси, що використовуються туристами як рекреаційні потреби для свого задоволення. (Приклад: гірські райони не залежать від потреб і бажань людей, але в момент, коли їх використовують туристи-рекреатори, вони стають природними рекреаційно-туристичними ресурсами).

Антропогенні рекреаційно-туристичні ресурси створює людина. Основною метою їх використання є туристична рекреація, і вони, як правило, створюються спеціально для відпочинку. Ці ресурси можуть бути побудовані виключно для туристів-відпочиваючих (наприклад, в межах готельного комплексу, курортів, прилеглих курортів тощо), але вони також можуть бути побудовані як рекреаційні об'єкти або зони в населеному пункті, і їх можуть використовувати туристи, які там перебувають і можуть використовуватись індустрією туризму (наприклад, спортивні майданчики, які можуть використовувати місцеві жителі та туристи під час їхнього перебування).

Першими такими туристичними ресурсами є ті, які задовольняють лише рекреаційну складову, тобто задовольняють виключно потреби туристів (наприклад, дихання, стимуляція кровообігу, обміну речовин тощо). Останні, крім рекреаційних, цілі мають культурну складову, тобто, незважаючи на фізіологічну потребу, вони задовольняють деякі психологічні потреби туристів (наприклад, емоції, естетика, асоціації, уява тощо). Також можна зазначити такі туристичні ресурси, які мають культурні особливості, але також мають рекреаційний вплив (наприклад, тривалі прогулянки з урахуванням культурних пам'яток у мегаполісі, вони також містять рекреаційний компонент, тобто вони задовольняють рекреаційні потреби туристів).

За привабливими властивостями можна поділити рекреаційно-туристичні ресурси на:

- Комплексний рекреаційно-туристичний ресурс;
- Індивідуальний рекреаційно-туристичний ресурс;
- Додатковий рекреаційно-туристичний ресурс.

Комплекс рекреаційно-туристичних ресурсів має найбільший вплив і пропонує найбільші можливості для різних видів відпочинку, різну структуру туристів протягом року (наприклад, гори такий ресурс, що пропонує можливість для низки видів відпочинку: піших прогулянок, прогулянок, катання на гірських велосипедах, скелелазіння, парапланеризм, зимові види спорту тощо).

Самостійний рекреаційно-туристичний ресурс – такий, що має можливість самостійно залучати туристів, які спеціально приїжджають на такий вид відпочинку та обирають ці ресурси (наприклад, поля для гольфу, аквапарки, рекреаційні споруди тощо).

Додаткові рекреаційно-туристичні ресурси мають найменш привабливі властивості, і вони такі, що не мають можливості самостійно залучати туристів, але їх цінність полягає в тому, що вони доповнюють та об'єднують туристів у туристичній зоні (наприклад, спортивно-рекреаційні об'єкти на туристичних курортах не є основним мотивом прибуття, але вони доповнюють туристичну пропозицію, і туристи можуть цим скористатися для відпочинку).

За географічним простором туристичні ресурси можна розділити на дві основні групи: Міські рекреаційно-туристичні ресурси; Сільські рекреаційно-туристичні ресурси.

Цей поділ рекреаційно-туристичних ресурсів є найпростішим і здійснюється за місцем їх знаходження, тому міськими рекреаційно-туристичними ресурсами вважаються ті, що розташовані в міській місцевості, а останні відповідно ті, які розташовані в сільській місцевості, тобто за межами міст.

Якщо говорити про рекреаційно-туристичні ресурси та їх поділ, то слід мати на увазі, що вони виступають у просторі як комбінація (мікс) існуючих критеріїв. Це означає, що жоден з рекреаційно-туристичних ресурсів не можна розділити лише за одним критерієм, оскільки в цьому випадку поділ не буде повним (табл. 1).

Рекреаційні ресурси виступають як елемент туристичної пропозиції. Відповідно до наведених визначень та поділу, рекреаційні й туристичні ресурси є невід'ємною частиною кожного туристичного призначення. Визначаючи туристичні напрямки, Ганн [11] визначає їх як «складну різноманітність рекреаційного та соціального вмісту, що міститься в одному місці...» Це означає, що рекреаційно-туристичні ресурси є одним із ключових елементів, що складають туристичну дестинацію. Існують різні інтерпретації та думки щодо ключових елементів туристичної дестинації, і різні автори пропонують різні пояснення, наприклад, що елементи туристичного призначення поділяються на первинні та другорядні, а до другорядних, на думку автора, належать рекреаційно-туристичні ресурси.

Йовічич [12] дає інший поділ, за яким предмети поділяють на привабливі, функціональні, матеріальні та організаційні, на його думку, рекреаційні ресурси входять до групи функціональних елементів. Рекреаційно-туристичні ресурси як невід'ємна частина або невід'ємний елемент туристичної дестинації відіграють роль при виборі їх туристами.

Таблиця 1. Табличне зведення типології рекреаційно-туристичних ресурсів

Рекреаційно-туристичні ресурси			
Поділ ресурсів за:		Тип рекреаційного і туристичного ресурсів	Види відпочинку (діяльність)
Генезис	Природний	Гори, ріки, озера, флора та фауна	Піші прогулянки Альпінізм Катання на лижах Катання на гірських велосипедах Політ на парашути Плавання Водні види спорту
	Антропогенний Особливо призначений для туризму Призначений загалом для спорту і відпочинку	Спортивні майданчики Спортивні зали Велосипедні доріжки Спортзали Басейни Аквапарки Тематичні парки Поля для гольфу	Футбол Баскетбол Волейбол Бадмінтон Теніс Велоспорт Плавання Гольф Верхова їзда Пейнтбольна стрільба Банджі-джампінг
Привабливі визначні місця	Рекреаційний орієнтир	Спортивні майданчики Басейни Фітнес-центри тощо	
	Пам'ятка культури	Національні парки Тематичні парки тощо.	
Привабливі властивості	Комплексний	Гори Зони відпочинку і об'єкти тощо	
	Індивідуальний	Поля для гольфу Аквапарки Картинові доріжки	
	Доповнюючий	Громадські спортивні споруди Громадський басейн, тощо	
Географічний простір	Міський Сільський		

Зазвичай всі рекреаційні та туристичні ресурси не мають однакового впливу, тому деякі рекреаційні та туристичні ресурси мають вирішальне значення при виборі місця призначення, тоді як інші мають менший вплив, і не мають вирішального значення, але збагачують пропозицію туристичного призначення.

Рекреаційно-туристичні ресурси, за винятком вибору туристичної дестинації, мають значний вплив на задоволення туристів під час їхнього перебування (наприклад, комплексний туризм: можливо, рекреаційні ресурси не вплинуть на вибір дестинації під час організації конгресу, але якщо вони наявні, то будуть використовуватися учасниками у вільний час, що вплине на рівень задоволеності туристів).

Зважаючи на важливість рекреаційно-туристичних ресурсів для туристів, туристичні рухи, туристичні дестинації, туристичні витрати і туристична пропозиція, а отже й розвиток туризму, надзвичайно важливо приділяти їм увагу при аналізі та оцінці ресурсного потенціалу розвитку туризму. Залежно від будь-якої форми туризму потрібно виділяти певні рекреаційно-туристичні ресурси, що стануть основою або додатковим стимулом туристичного руху.

Виходячи з визначення і типології рекреаційно-туристичних ресурсів, стає зрозуміло, що всі рекреаційно-туристичні ресурси не мають однакового значення – збагатити та доповнити туристичну пропозицію. У контексті такого розуміння можна зробити висновок, що аналіз рекреаційно-туристичних ресурсів заслуговує на особливу увагу антропогенних ресурсів, оскільки вони здебільшого створені для відпочиваючих туристів, а ті, які не створені спеціально для відпочиваючих, можуть бути залучені з метою задоволення рекреаційних потреб туристів.

У будь-якому випадку туристично-рекреаційні ресурси мають велике значення і відіграють важливу роль у збільшенні витрат на туризм і виборі місця призначення, задоволення туристів і, отже, потужного впливу на задоволення туристичної пропозиції.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Знаючи важливість рекреаційно-туристичних ресурсів і вплив, який вони мають на туристичну дестинацію і туристів, з одного боку, і стан і кількість їх у просторі, з іншого боку, можна сказати, що це особливо важливо щодо їх типології, і вони можуть функціонувати краще, швидше та впливати на сталий розвиток туризму в кожній туристичній дестинації, що само по собі буде проявлятися в задоволенні туристичного попиту, посиленні туристичного руху та збагаченні туристичної пропозиції.

Список літератури

1. Мамутов В.К., Амоша А.И., Дементьева Т. Н. Рекреация: социально-экономические и правовые аспекты. К.: Наукова думка. 1992.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: Методологія та методи аналізу, термінологія, районування. К.: ВПЦ "Київський університет", 2001. 395 с.
3. Кравців В. С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Львів: НАН України. ІРД НАН України, 1999. 78 с.
4. Кузик С. Теоретичні проблеми туризму: суспільногеографічний підхід: монографія. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. 254 с.
5. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України. Львів: ІРД НАНУ, 1997. 259 с.
6. Рекреаційні умови і ресурси: веб-сайт. URL: https://tourlib.net/books_ukr/maslyak-rekr5-2.htm.
7. Минц А. А. Экономическая оценка естественных ресурсов. М.: Мысль, 1972.
8. Багрова Л.А., Багров Н.В., Преображенский В.С. Рекреационные ресурсы (подходы к анализу понятия). Известия АН СССР. Серия география. М., 1977. №2.
9. Lazic L. *Turizam i ruralna podrucja*. Novi Sad: Prirodno-matematicki fakultet, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo. 2007.
10. Maksin, Marija, et al. "Menadžment prirodnih i kulturnih resursa u turizmu." *Beograd: Univerzitet Singidunum, Fakultet za turistički i hotelijerski menadžment*, 2009.
11. Gunn, A. Clare. *Vacancionscape: Designing tourist regions*. New York: Van Nostrand Reinhold. 1988
12. Jovicic, Zivadin. *Osnovi turizmologije*. Banjaluka: PMF. 1999.

References

1. Mamutov, V.K, Amosha, A.Y, Dementeva, T N.(1992). *Recreation: socio-economic and legal aspects*. [Rekreatsiya: sotsialno-ekonomicheskie i pravovyie aspektyi]. Naukova dumka. Kyiv. Ukraine.
2. Beidik, O.O. (2001). *Recreational and tourist resources of ukraine: methodology and methodology of analysis, terminology, district planning*. [Rekreatsiino-turystychni resursy Ukrainy: metodolohiia i metodyka analizu, terminolohiia, raionuvannia]. Species-Poligraf. center "Kiev university". Kyiv. Ukraine.
3. Kravtsiv, V.S. (1999). *Science-methodical ambushes reforming the recreational sphere*. [Naukovo-metodychni zasady reformuvannia rekreatsiinoi sfery]. NAS of Ukraine. Lviv. Ukraine.
4. Kuzyk, S.P. (2010). *Theoretical problems of tourism: socio-geographical approach*. [Teoretychni problemy turyzmu: suspil'no-heohrafichnyy pidkhid]. Vydavnychyj tsentr L'vivs'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Franka. Lviv. Ukraine.
5. Matsola, V. (1997). *Recreational and tourist complex of Ukraine*. [Rekreatsiino-turystychnyi kompleks Ukrainy]. NAS of Ukraine. Lviv. Ukraine.
6. Recreational conditions and resources. Available at: https://tourlib.net/books_ukr/maslyak-rekr5-2.htm.
7. Minz, A. A. (1972). *Ekonomicheskaja ozenka estestvennyx resursov*. [Economic evaluation of natural resources]. Mysl. Moscow. Russia.
8. Bagrova, L.A., Bagrov, N.V., Preobrazhenskiy, V.S. (1997). «Recreational resources (approaches to concept analysis)». *Izvestiya AN SSSR. Seriya geografija*. №2.
9. Lazic, L. (2007). *Turizam i ruralna podrucja*. [Tourism and rural areas.]. Novi Sad: Prirodno-matematicki fakultet, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo.
10. Maksin, Marija (2009). "Menadžment prirodnih i kulturnih resursa u turizmu." *Beograd: Univerzitet Singidunum, Fakultet za turistički i hotelijerski menadžment*.
11. Gunn, A. Clare. (1988) *Vacancionscape: Designing tourist regions*. New York: Van Nostrand Reinhold.
12. Jovicic, Zivadin. (1999). *Osnovi turizmologije*. Banjaluka: PMF.

Стаття надійшла до редакції 25.12.2021 р.